

دانشگاه تهران

مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس

مقطع : دکتری

رشته : فقه شافعی

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۲ شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه

این برنامه بر اساس آیین نامه وزارتی تفویض اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاههای دارای هیات ممیزه توسط اعضای هیات علمی گروه فقه شافعی دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده و در چهارصد و شصت و ششمین جلسه شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۲ به تصویب رسیده است.

مصوبه شورای برنامه ریزی ، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه تهران در خصوص برنامه درسی

رشته : فقه شافعی

مقطع : دکتری

برنامه درسی دوره دکتری رشته فقه شافعی که توسط اعضای هیات علمی گروه فقه شافعی دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده است با اکثریت آراء به تصویب رسید.

- این برنامه از تاریخ تصویب لازم الاجراست.
- هر نوع تغییر در برنامه مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه برسد.
- این برنامه درسی جایگزین برنامه درسی دوره دکتری رشته فقه شافعی مصوب جلسه شماره ۴۰۷ مورخ ۱۳۷۹/۱۱/۰۲ شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری گردیده است.

محمدرضا اسمعیلی گیوی

دبیر شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت
آموزشی دانشگاه

محمود کمره ای

معاون آموزشی دانشگاه

رای صادره جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۲ شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه در مورد بازنگری برنامه درسی دوره دکتری رشته فقه شافعی صحیح است، به واحد ذیربط ابلاغ شود.

سید محمد مقیمی

رئیس دانشگاه تهران

مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس

دوره دکتری رشته

فقه شافعی

**SHAFEEI JURISPRUDENCE
CURRCULUM**

فصل اول

مشخصات کلی

۱- تعریف:

از لحاظ تاریخی مذهب شافعی یکی از سابقه‌دارترین مذاهب فقهی در ایران به شمار می‌رود. تسامح و تیسیر و توصیه به اجتناب از اختلاف به عنوان مبانی اولیه و روح غالب بر فتاوی و اجتهادات این مذهب، دو نتیجه‌ی تاریخی قابل ملاحظه به دنبال داشته است: یکی استقبال آزادانه ایرانیان از این مذهب و تقید بسیاری از مردان نامدار ایرانی به فتاوی و اجتهادات آن؛ مردان صاحب نام و فرهنگ سازی چون حجة الاسلام امام محمد غزالی، خواجه نظام الملک طوسی، امام فخر رازی، شیخ فریدالدین عطار نیشابوری، شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی، خواجه شمس الدین محمد حافظ و امثال ایشان. دوم همزیستی مسالمت آمیز این مذهب و پیروان آن با دیگر مذاهب اسلامی و پیروان آنها؛ امری که خود موجب تضمین بقای این مذهب و گذر آن از بحرانها و چالشهای تاریخی در عین حفظ اصول و قواعد شده است. شیعیان در کنار احترام خاصی که برای تمام مسلمانان قائل اند، اعتماد خاصی به شافعیان دارند و آنان را بیشتر از پیروان دیگر مذاهب به خود نزدیک می‌دانند. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران هم مذهب شافعی را به رسمیت شناخته است. از لحاظ سابقه فعالیت در سطح آموزش عالی کشور آنچه درخور ذکر و شایسته توجه است این است که تدریس فقه و اصول این مذهب از دیرباز مورد عنایت خاص مسؤولان و متولیان امر بوده و دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران به ویژه سالهاست که با حمایت بی دریغ مقامات کشوری و مسؤولان آموزش عالی در این زمینه فعالیت آموزشی و پژوهشی رضایت بخشی دارد.

دوره دکتری رشته فقه شافعی که در سال ۱۳۸۲ در دانشگاه تهران راه اندازی شده است، آخرین مقطع تحصیلات تکمیلی این رشته است که در آن آرای اصولی و فتاوی فقهی فقها و اصولیان شافعی مذهب، به تفصیل مورد بحث و بررسی و تحلیل واقع می شوند و دلایل و مبانی آن در چهارچوب برنامه های آموزشی و فعالیتهای پژوهشی، با رویکرد تطبیقی و انتقادی ارزیابی می گردند.

۲- هدف:

اهداف برگزاری این دوره به شرح زیر است:

- ایجاد زمینه‌ی اتمام تحصیلات تکمیلی برای دانش‌آموختگان رشته‌ی فقه شافعی
- تربیت افراد صاحب نظر در رشته فقه شافعی
- تأمین اعضای هیأت علمی برای دانشگاه‌ها و مؤسساتی که در زمینه تدریس و تحقیق فقه شافعی و فقه مقارن فعالیت آموزشی و پژوهشی دارند.
- تربیت نیروهای قضایی کارآمد برای تصدی مقام قضا در محاکم؛ به ویژه برای رسیدگی به دعاوی راجع به احوال شخصیه‌ی ایرانیان شافعی مذهب.

۳- ضرورت و اهمیت:

ملاحظات عینی و تجربیات عملی نشان می‌دهد با وجود این که درصد قابل ملاحظه‌ای از ایرانیان، پیرو مذهب شافعی هستند و با وجود اهتمام قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و عنایت خاص مقامات و مسئولان ارشد کشور به این مذهب و مخصوصاً علی‌رغم تصویب برنامه‌ی کارشناسی ارشد و دکتری این رشته توسط شورای برنامه‌ریزی وزارت علوم تحقیقات و فناوری و فعالیت عملی بعضی از دانشگاه‌های کشور در این زمینه، هنوز در تأمین نیروهای متخصص برای کارسازی و پاسخگویی به نیازهای عملی ناشی از این واقعیات، کمبودهای قابل توجهی احساس می‌شود. ضرورت و اهمیت تأسیس و تداوم دوره‌ی دکتری این رشته در لزوم پاسخگویی به چنین نیازهایی نهفته است. دانشگاه تهران و دانشکده‌ی الهیات و معارف اسلامی با توجه به سوابق و تجربیات موجود و خصوصاً سنت حسنه‌ی مسئولان آن و حسن مساعدت توأم با تسامح و تسالم و روشهای حمایت‌آمیز آنان، مناسب‌ترین و ضروری‌ترین محل برای برگزاری چنین دوره‌ای است. در کنار این‌ها رعایت رویکردها و مقررات آموزشی و پژوهشی جدید از جمله روزآمد بودن برنامه، کاربردی کردن مطالب و هماهنگی آنها با نیازهای موجود جامعه، مستلزم بازنگری برنامه‌ی سابق و تدوین برنامه‌ی جدید به شرح آتی بوده است.

۴- نقش و توانایی فارغ التحصیلان:

فارغ التحصیلان این دوره با تکیه بر توانایی‌های آموزشی و پژوهشی خود می‌توانند در زمینه‌های زیر ایفای نقش کنند:

- عضویت در هیأت علمی آن دسته از دانشگاه‌های کشور که در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکتری فقه شافعی و فقه مقارن، فعالیت آموزشی و پژوهشی دارند.

- عضویت در کادر قضایی مورد نیاز محاکم صالح برای رسیدگی به دعاوی راجع به احوال شخصیه‌ی ایرانیان شافعی مذهب؛ در اجرای اصل دوازدهم قانون اساسی و ماده شش قانون مدنی.

- پژوهش و اظهار نظر استدلالی و تجزیه و تحلیل مسائل مستحدثه براساس قواعد و ضوابط مذهب شافعی.

- اظهار نظر و پاسخگویی به سؤالات آحاد جامعه و دستگاههای زیربنا بر مبنای قواعد و اصول مذهب شافعی.

۵- طول دوره و شکل نظام:

دوره دکتری فقه شافعی به صورت ناپیوسته ارائه می‌شود. شکل نظام، ترمی - واحدی است و هر واحد درسی نظری معادل شانزده ساعت تدریس در طول یک نیمسال تحصیلی تدریس می‌باشد. در حال حاضر، این دوره بالاترین مقطع تحصیل در آموزش عالی است. طول دوره و حداقل و حداکثر سنوات مجاز تحصیلی تابع مقررات و ضوابط عمومی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه تهران است که به دو مرحله مستقل آموزشی و پژوهشی تقسیم و با دفاع از رساله پایان می‌پذیرد.

داوطلبان تحصیل در این دوره پس از موفقیت در آزمون ورودی و احراز شرایط لازم، مشغول به تحصیل خواهند شد. تمدید طول دوره، حداقل و حداکثر واحدهای مجاز که دانشجوی می‌تواند در یک نیمسال تحصیلی انتخاب نماید، شرایط نیمه وقت یا تمام وقت بودن دانشجوی، شرایط قبولی در یک درس، شرط معدل، مشروط شدن، موانع ادامه‌ی تحصیل، امتحان جامع و ورود به مرحله‌ی پژوهشی، تدوین رساله و دفاع از آن و دیگر وظایف و مسئولیت‌های دانشجویان و اعضای هیأت علمی گروه، بر اساس ضوابط و مقررات عمومی خواهد بود.

۶- تعداد و نوع واحدهای درسی:

تعداد کل واحدهای درسی دوره مطابق با برنامه ها و مقررات آموزشی جمعاً ۳۶ واحد است که شامل ۱۲ واحد دروس تخصصی الزامی و ۶ واحد دروس تخصصی اختیاری می باشد. به علاوه دانشجویانی که رشته تحصیلی آنها در مقاطع قبلی فقه شافعی نباشد، به تشخیص گروه ملزم به گذراندن حد اکثر ۶ واحد از دروس جبرانی خواهند بود. تعداد واحد رساله ۱۸ واحد است.

نوع واحدهای درسی					دوره تحصیلی
جمع کل	رساله	تخصصی اختیاری	تخصصی الزامی	جبرانی	دکتری
۳۶	۱۸	۶	۱۲	حداکثر ۶ واحد	

۷- شرایط پذیرش دانشجو:

شرایط عمومی ورود به دوره دکتری رشته فقه شافعی همانند سایر رشته ها و بر اساس ضوابط و مقررات وزارت علوم تحقیقات و فناوری و مقررات خاص دانشگاه خواهد بود. در حال حاضر اساسی ترین راه ورود به دوره، شرکت و پذیرش در آزمون است. علاوه بر آن، امکان جذب دانشجو از طریق استعداد درخشان و بورسیه نیز وجود دارد. دانشجویان خارجی نیز طبق ضوابطی می توانند در این رشته، تحصیل کنند. داوطلبانی که رشته تحصیلی آنها در دوره کارشناسی ارشد غیر از فقه شافعی و یکی از رشته های مجموعه الهیات و معارف اسلامی یا رشته های همسو با

الهیات است می توانند در آزمون ورودی دکتری رشته فقه شافعی شرکت کنند. بدیهی است در صورت پذیرش، با تشخیص گروه، دروسی را بنا بر جدول دروس جبرانی، خواهند گذراند.

فصل دوم

جداول دروس

جدول شماره ۱
دروس جبرانی رشته فقه شافعی در دوره
دکتری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیش نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	اصول فقه - مباحث الفاظ	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
۲	مباحث عبادات	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
۳	قواعد فقه اصلی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
۴	فقه خانواده	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
جمع		۸	-	۸	۱۲۸	-	۱۲۸	

یادآوری: سرفصل و منابع دروس جبرانی در برنامه کارشناسی ارشد آمده است. لزوم گذراندن هر کدام از این دروس تابع نظر گروه است.

جدول شماره ۲

دروس تخصصی الزامی رشته فقه شافعی در دوره

دکتری

پیش نیاز	تعداد ساعات			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
-----	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	اصول فقه - حکم	۱
-----	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	اصول فقه - الفاظ	۲
-----	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	فقه تجارت	۳
-----	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	فقه جرایم و مجازاتها	۴
-----	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	فقه احوال شخصیه	۵
-----	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	قواعد بنیادین فقهی	۶
	۱۹۲	-	۱۹۲	۱۲	-	۱۲	جمع	

جدول شماره ۳

دروس تخصصی اختیاری رشته فقه شافعی در دوره

دکتری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیش نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	اصول فقه - قیاس	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
۲	اصول فقه - تعادل و تراجیح	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
۳	فقه عقود معین	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
۴	ضوابط فقهی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
۵	فقه تطبیقی - مباحث عقوبات	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
۶	اصول فقه - اجتهاد و تقلید	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
۷	فقه عبادات	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-----
	جمع	۱۴	-	۱۴	۲۲۴	-	۲۲۴	

یادآوری: دانشجویان موظف اند تعداد ۶ واحد از واحدهای جدول دروس اختیاری را بگذرانند.

فصل سوم

سرفصل دروس

عنوان درس به فارسی اصول فقه - حکم	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس: تخصصی الزامی	دروس پیش نیاز: دارد ☐ ندارد ☒
عنوان درس به انگلیسی The Methodology of Jurisprudence-subjects of rule	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐	

هدف درس:

تسلط دانشجویان بر قواعد و ضوابط استنباط احکام فقهی

سرفصل درس:

مباحث حکم از جمله: الدلیل، الحد، النظر، التصور و التصدیق، العلم و الجهل، المسائل المختلف فیها حول المندوب و المباح، الواجب المخیر، الحرام المخیر، فرض الکفایه، سنه الکفایه، الواجب الموسع، ما لایتم الواجب الا به، ما لایتم ترک الحرام الا به، الواحد ذوالوجهین، التکلیف بالمحال، تکلیف غیر المسلمین بالفروع، تعلق الحکم.

روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- شربینی خطیب، محمد، البدر الطالع فی حل الفاظ جمع الجوامع، قاهره، دار الرساله، ۲۰۱۹م.

- محلی، جلال الدین، البدر الطالع شرح جمع الجوامع، بیروت، دارالفکر، ۲۰۱۷م.

۲- فرعی:

- اسنوی، جمال الدین، نهاییه السؤل شرح منهاج الاصول، بیروت، دار المنهاج، ۲۰۱۸م..

- دبان تکریتی، عبدالکریم، الشرح الجدید علی جمع الجوامع، مکتبه امین، دار ابن حزم، ۲۰۱۸م.

- غزالی، محمد، المستصفی من علم الاصول، بیروت دارالقلم، ۲۰۱۹م.

عنوان درس به فارسی اصول فقه - الفاظ	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس : تخصصی الزامی	درس پیشنهادی : دارد ☐ ندارد ☒
عنوان درس به انگلیسی Methodology of Jurisprudence- words	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : دارد ☐ ندارد ☒ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐	

هدف درس:

تسلط دانشجویان بر قواعد و ضوابط استنباط احکام فقهی

سرفصل درس:

مباحث عام و خاص، مطلق و مقید، ظاهر و مؤول و مجمل و مبین و

روش ارزیابی (درصد) روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- شربینی خطیب، محمد، البدر الطالع فی حل الفاظ جمع الجوامع، قاهره، دار الرساله، ۲۰۱۹م.

- محلی، جلال الدین، البدر الطالع شرح جمع الجوامع، بیروت، دارالفکر، ۲۰۱۷م.

۲- فرعی:

- اسنوی، جمال الدین، نهاییه السؤل شرح منهاج الاصول، بیروت، دار المنهاج، ۲۰۱۸م.

- دبان تکریتی، عبدالکریم، الشرح الجدید علی جمع الجوامع، مکتبه امین، دار ابن حزم، ۲۰۱۸م.

- غزالی، محمد، المستصفی من علم الاصول، بیروت دارالقلم، ۲۰۱۹م.

عنوان درس به فارسی فقه تجارت	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس : تخصصی الزامی	دروس پیشنهادی : ☐ دارد ☒ ندارد
عنوان درس به انگلیسی Jurisprudence of trade	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : ☐ دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار	

هدف درس:

تقویت توانایی استدلال و استنباط احکام فقه معاملات در دانشجویان با تأکید بر عقود و معاملات مستحدثه.

سرفصل درس:

مباحث معاملات مشتمل بر: بیع (خرید و فروش حق و امتیاز، خون و مواد مخدر و...)، خيارات، سلم و استصناع (پیش فروش خودرو و...) و ربا (بانکداری ربوی و اسلامی).

روش ارزیابی (درصد)

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- ابن حجر هيثمي، احمد، تحفة المحتاج، بيروت، مؤسسة الرسالة، ٢٠١٨.
- زحيلي، وهبه، المعاملات المالية المعاصرة، بيروت، دار الفكر، ٢٠١٨م
- شرييني خطيب، محمد، مغنى المحتاج، بيروت، دار احياء التراث العربى، ٢٠٢٠

۲- فرعى:

- جوينى، عبدالملك، نهاية المطلب، جده، دار المنهاج، ٢٠١٩م.
- خثلان، سعد، فقه المعاملات المالية المعاصرة، رياض، دار الصميعى للنشر و التوزيع، ٢٠١٨م.
- زحيلي، محمد، المعتمد، دمشق، دار القلم، ٢٠١٧م.
- نووى، يحيى، المجموع شرح المذهب، بيروت، دار المعرفة، ٢٠١٩.

عنوان درس به فارسی فقه جرایم و مجازاتها	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس : تخصصی الزامی	دروس پیشنهادی : ☐ دارد ☒ ندارد
عنوان درس به انگلیسی Jurisprudence of crimes and punishments	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : ☐ دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار	

هدف درس:

تقویت توانایی استدلال و استنباط فقه جزائی اسلام در دانشجویان با تأکید بر مسائل مستحدثه.

سرفصل درس:

مباحث حدود: حد زنا - حد قذف - حد شرب خمر (استفاده از مواد روان گردان و مخدرات و ...) - حد سرقت (پولشویی، قاچاق ارز و ...)، قصاص، دیات (اجتهادی یا مقدر بودن مقدار دیه، بدل نفس یا جبران خسارت بودن دیه و ...)، تعزیرات (عقوبت تولید محتوای مستهجن، ارتباط در فضای مجازی و ...) و کفارات.

روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- ابن حجر هيثمي، احمد، تحفة المحتاج، بيروت، مؤسسة الرسالة، ٢٠١٨.

- شربيني خطيب، محمد، مغنى المحتاج، بيروت، دار احياء التراث العربى، ٢٠٢٠.

۲- فرعى:

- ابوزهره، محمد، الجريمة و العقوبة فى الفقه الاسلامى، قاهره، مطبعة المدنى، ٢٠١٨م.

- جوينى، عبدالملك، نهاية المطلب، جده، دار المنهاج، ٢٠١٩م.

- حمود، ابراهيم ناصر، مسقطات الحدود فى الشريعة الاسلامية، رياض، دار السلام للطباعة و التوزيع،

٢٠١٩م.

- رملی، شهاب الدين، نهاية المحتاج، بيروت، دار الفكر، ٢٠١٩م.

- زحيلي، محمد، المعتمد، دمشق، دار القلم، ٢٠١٧م.

عنوان درس به فارسی فقه احوال شخصیه	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس : تخصصی الزامی	دروس پیشیاز : ☐ دارد ☒ ندارد
عنوان درس به انگلیسی Jurisprudence of personal states	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : ☐ دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار	

هدف درس:

تقویت توانایی استدلال و استنباط احکام فقه خانواده در دانشجویان

سرفصل درس:

مباحث نکاح و طلاق (ازدواج عرفی، تفویض طلاق به زوجه، وکالت بلا عزل طلاق به زوجه و ...) ،
فسخ نکاح (فسخ به سبب عیوب مسری و اعتیاد و ...)، خلع، صداق و حقوق و تکالیف متقابل زوجین.

روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- ابن حجر هيثمي، احمد، تحفة المحتاج، بيروت، مؤسسة الرسالة، ٢٠١٨.
- شربيني خطيب، محمد، مغنى المحتاج، بيروت، دار احياء التراث العربى، ٢٠٢٠.

۲- فرعى:

- ابوزهره، محمد، الاحوال الشخصية، قاهره، دار الفكر العربى، ٢٠١٧م.
- رملی، شهاب الدين، نهاية المحتاج، بيروت، دار الفكر، ٢٠١٩م.
- زحيلي، محمد، المعتمد، دمشق، دار القلم، ٢٠١٧م.
- نووى، يحيى، المجموع شرح المذهب، بيروت، دار المعرفة، ٢٠١٩.

عنوان درس به فارسی قواعد بنیادین فقهی	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس : تخصصی الزامی	دروس پیش نیاز : دارد ☐ ندارد ☒
عنوان درس به انگلیسی fundamental rules of Jurisprudence	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : دارد ☐ ندارد ☒ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐	

هدف درس:

مفهوم شناسی قواعد بنیادین فقهی و ارائه طرق استناد به قواعد فقه در ابواب مختلف فقهی.

سرفصل درس:

بررسی قواعد اساسی فقهی (استثنائات آن و تطبیقات فقهی) مشتمل بر: الامور بمقاصدها والأعمال بالنیات، قاعدة الیقین لا یزول بالشک، قاعدة الضرر یزال، قاعدة المشقة تجلب التیسیر، قاعدة العادة محكمة.

روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- ابن عبدالسلام، عز الدين، قواعد الاحكام في مصالح الانام، بيروت، دارالمعرفة، ٢٠٢٠م.

- سيوطي، جلال الدين، الاشباه و النظائر، بيروت، دارالمعرفة، ٢٠١٩م.

۲- فرعی:

- سبكي، عبدالوهاب، الاشباه و النظائر، بيروت، دار الكتب العلمية، ٢٠١٩م.

- قرافي، احمد، الفروق، بيروت، دار الكتب العلمية، ٢٠١٨م.

- فوزي، عثمان صالح، القواعد والضوابط الفقهية وتطبيقاتها في السياسة الشرعية، رياض، دار العاصمة،

٢٠١٨م.

عنوان درس به فارسی اصول فقه - قیاس	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس : تخصصی اختیاری	درس پیشنهادی: ☐ دارد ☒ ندارد
عنوان درس به انگلیسی Methodology of Jurisprudence-analogy	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : ☐ دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار	

هدف درس:

تسلط دانشجویان بر اصول، مبانی و قواعد استنباط احکام فقهی

سرفصل درس:

مباحث: قیاس: (حجیت قیاس، ارکان قیاس، مسالک علت، قواعد، استدلال)، استحسان، مصالح مرسله، استصحاب، سد ذرائع، عرف (جایگاه عرف در صدور احکام و ...).

روش ارزیابی (درصد) روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- شربینی خطیب، محمد، البدر الطالع فی حل الفاظ جمع الجوامع، قاهره، دار الرساله، ۲۰۱۹م.

- محلی، جلال الدین، البدر الطالع شرح جمع الجوامع، بیروت، دارالفکر، ۲۰۱۷م.

۲- فرعی:

- اسنوی، جمال الدین، نهاییه السؤل شرح منهاج الاصول، بیروت، دار المنهاج، ۲۰۱۸م.

- دبان تکریتی، عبدالکریم، الشرح الجدید علی جمع الجوامع، مکتبه امین، دار ابن حزم، ۲۰۱۸م.

- غزالی، محمد، المستصفی من علم الاصول، بیروت دارالقلم، ۲۰۱۹م.

عنوان درس به فارسی اصول فقه - تعادل و تراجیح	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس: تخصصی اختیاری	دروس پیش نیاز: ☐ دارد ☒ ندارد
عنوان درس به انگلیسی Methodology of Jurisprudence-equation and preference	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی: ☐ دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار	

هدف درس:

تسلط دانشجویان بر اصول، مبانی و قواعد استنباط احکام فقهی

سرفصل درس:

مباحث: تعادل و تراجیح (تعارض نص و مقصد، تعارض نص و عرف، قاعده مراعاة الخلاف و نقش آن در تراجیح، و)

روش ارزیابی (درصد)

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- برزنجی، عبدالطیف، التعارض والترجيح بين الأدلة الشرعية، بيروت، دار الكتب العلمية، ۲۰۱۸م
- شربینی خطیب، محمد، البدر الطالع فی حل الفاظ جمع الجوامع، قاهره، دار الرساله، ۲۰۱۹م.
- محلی، جلال الدین، البدر الطالع شرح جمع الجوامع، بیروت، دارالفکر، ۲۰۱۷م.

۲- فرعی:

- اسنوی، جمال الدین، نهایه السؤل شرح منهاج الاصول، بیروت، دار المنهاج، ۲۰۱۸م.
- حفناوی، محمد ابراهیم، التعارض و الترجیح عند الأصولیین و أثرهما فی الفقه الاسلامی، دار الوفاء للطباعة، منصوره، ۲۰۱۹م.
- دبان تکریتی، عبدالکریم، الشرح الجدید علی جمع الجوامع، مکتبه امین، دار ابن حزم، ۲۰۱۸م.

عنوان درس به فارسی فقه عقود معین	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس : تخصصی اختیاری	دروس پیش نیاز : ☐ دارد ☒ ندارد
عنوان درس به انگلیسی Jurisprudence of determined contracts	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : ☐ دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار	

هدف درس:

تقویت توانایی استدلال و استنباط احکام عقود معین در دانشجویان

سرفصل درس:

مباحث: شفعه (تعریف و اقسام شفعه، شفعه جوار، شروط اخذ به شفعه و ...)، رهن (رهن عقار و منقول، فروش عین مرهون و ...)، حواله، ضمان (جایگاه چک های ضمانتی، ضمانت نامه بانکی و ...)، وکالت.

روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- ابن حجر هيثمي، احمد، تحفة المحتاج، بيروت، مؤسسة الرسالة، ۲۰۱۸.
- شرييني خطيب، محمد، مغنى المحتاج، بيروت، دار احياء التراث العربى، ۲۰۲۰.

۲- فرعى:

- اكشه، جمال مهدى، اثر الشفعة فى العقار و المنقول، قاهره، دار الكتب القانونيه، ۲۰۱۸م.
- حسون، فهد، احكام الرهن العقارى، رياض، دار التدمريه، ۲۰۱۸م.
- رملی، شهاب الدين، نهاية المحتاج، بيروت، دار الفكر، ۲۰۱۹م.
- زحيلي، محمد، المعتمد، دمشق، دار القلم، ۲۰۱۷م.

عنوان درس به فارسی	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس : تخصصی اختیاری	دروس پیش نیاز : ☐ دارد ☒ ندارد
ضوابط فقهی			
عنوان درس به انگلیسی Jurisprudenti al criteria	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : ☐ دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار	

هدف درس:

معرفی ضوابط مهم فقهی و ارائه طرق استناد به آنها در ابواب مختلف فقهی

سرفصل درس:

شرح و بسط ضوابط فقهی مانند: لَيْسَ لِعِرْقٍ ظَالِمٍ حَقٌّ، مِنْ مَلِكٍ شَيْئًا مَلِكٌ مَا هُوَ مِنْ ضَرُورِيَّاتِهِ، لَا يَنْزِعُ شَيْءٌ مِنْ يَدِ أَحَدٍ إِلَّا بِحَقِّ ثَابِتٍ مَعْرُوفٍ، لَا يَتِمُّ التَّبَرُّعُ إِلَّا بِالْقَبْضِ، الْأَصْلُ فِي الْعُقُودِ رِضَا الْمُتَعَاقِلَيْنِ، الْأَجْرُ وَالضَّمَانُ لَا يَجْتَمِعَانِ، جُنَايَةُ الْعَجْمَاءِ جُبَارٌ، تَبَدُّلُ سَبَبِ الْمَلِكِ قَائِمٌ مَقَامَ تَبَدُّلِ الذَّاتِ.....

روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- ابن عبدالسلام، عز الدين، قواعد الاحكام في مصالح الانام، بيروت، دارالمعرفة، ٢٠٢٠م.
- سيوطي، جلال الدين، الاشباه و النظائر، بيروت، دارالمعرفة، ٢٠١٩م.
- شعيب، خالد، معجم القواعد و الضوابط الفقهيه، كويت، وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلاميه، ٢٠٢١م.

٢- فرعى:

- ابن الوكيل، صدر الدين، الاشباه و النظائر في فقه الشافعيه، بيروت، دار الكتب العلميه، ٢٠١٩م.
- بشير، محمد عثمان، القواعد الكليه و الضوابط الفقهيه في الشريعة الاسلاميه اردن، دار النفائس، ٢٠٢٠م.
- سبكي، عبدالوهاب، الاشباه و النظائر، بيروت، دار الكتب العلميه، ٢٠١٩م.
- قرافي، احمد، الفروق، بيروت، دار الكتب العلميه، ٢٠١٨م.
- فوزي، عثمان صالح، القواعد والضوابط الفقهيه و تطبيقاتها في السياسة الشرعيه، رياض، دار العاصمة، ٢٠١٨م.

عنوان درس به فارسی فقه تطبیقی - مباحث عقوبات	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس : تخصصی اختیاری	دروس پیشنهادی : ☐ دارد ☒ ندارد
عنوان درس به انگلیسی Comparative Jurisprudence- crimes and punishments	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : ☐ دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار	

هدف درس:

ارائه دیدگاه های مذاهب فقهی و ادله و روش استدلال آنها در مورد مسائل مربوط به جنایات، قصاص و دیه.

سرفصل درس:

مباحث: جنایات: انواع قتل - قصاص (قصاص مسلمان در مقابل قتل غیر مسلمان، قصاص والدین در مقابل قتل فرزند و ...) - دیات (دیه بدل نفس یا مصالحه، عاقله در عصر معاصر و مشارکت در دیه، بیمه و همکار از مصادیق عاقله، و)، حدود (حد زنا - حد قذف - حد شرب خمر - حد سرقت و...) و تعزیرات.

روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع :

۱- اصلی:

- ابن رشد، محمد، بداية المجتهد، بيروت، دارالفكر، ۲۰۱۸م.
- بهنسی، احمد فتحي، كتاب الموسوعة الجنائية، بيروت، دار النهضة العربية، ۲۰۱۹م.
- عوده، عبدالقادر، كتاب التشريع الجنائي الاسلامي، بيروت، مؤسسة الرسالة، ۲۰۲۱م.

۲- فرعی:

- زحيلي، وهبه، الفقه الاسلامي و ادلته، دمشق، دار الفكر، ۲۰۱۷م.
- طوسی، محمد، كتاب الخلاف، بيروت، دار الزهراء، ۲۰۱۹م.
- مغنيه، محمد جواد، كتاب الفقه على المذاهب الخمسة، بيروت، دار الزهراء، ۲۰۱۰م.

عنوان درس به فارسی اصول فقه - اجتهاد و تقلید	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی: واحد	نوع درس: تخصصی اختیاری	دروس پیشیناز: ☐ دارد ☒ ندارد
عنوان درس به انگلیسی Methodology of Jurisprudence- Intellectual effort and imitation	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی: ☐ دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار	

هدف درس:

تسلط دانشجویان بر قواعد و ضوابط استنباط اصولی اجتهاد و تقلید و آداب فتوا و استفتا

سرفصل درس:

مباحث اجتهاد و تقلید شامل (تعریف اجتهاد، شرایط مجتهد، طبقات مجتهدین، اجتهاد پیامبر، اجتهاد در عصر نبوت، تخطئه و تصویب، خلوص زمان از مجتهد، التزام به مذهب معین، تلفیق فتاوا و تتبع رخص، اجتهاد جمعی، تجزیه اجتهاد در عصر جدید، تقلید از میت، و).

روش ارزیابی (درصد)

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- شربینی خطیب، محمد، البدر الطالع فی حل الفاظ جمع الجوامع، قاهره، دار الرساله، ۲۰۱۹م.

- شری، سعد، التقليد و احکامه، قاهره، دار الوطن، ۲۰۱۷م.

- محلی، جلال الدین، البدر الطالع شرح جمع الجوامع، بیروت، دارالفکر، ۲۰۱۷م.

۲- فرعی:

- اسنوی، جمال الدین، نهایه السؤل شرح منهاج الاصول، بیروت، دار المنهاج، ۲۰۱۸م.

- دبان تکریتی، عبدالکریم، الشرح الجدید علی جمع الجوامع، مکتبه امین، دار ابن حزم، ۲۰۱۸م.

- قرضاوی، یوسف، الاجتهاد فی الشریعۃ الاسلامیه، دار القلم، کویت، ۲۰۱۷م.

عنوان درس به فارسی	نوع درس : تخصصی اختیاری	دروس پیش نیاز : ☐ دارد ☒ ندارد
فقه عبادات	تعداد واحد: نظری: ۲ واحد عملی:.....واحد	
عنوان درس به انگلیسی	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی عملی : ☐ دارد ☒ ندارد
Jurisprudence of worships		سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐

هدف درس:

تقویت توانایی استدلال و استنباط احکام دانشجویان در مباحث عبادات با تأکید بر مسائل مستحدثه.

سرفصل درس:

مباحث مربوط به فقه عبادات مشتمل بر: طهارت (پیوند عضو نجس به بدن، و)، صلاه، زکات (زکات و مالیات، مفهوم معاصر مولفه قلوبهم و غارمین و رقاب و ...) و صیام (تاثیر تزریقات بر روزه)

روش ارزیابی (درصد):

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۱۵ درصد	آزمون های نوشتاری: ۶۰ درصد	۱۵ درصد

فهرست منابع:

۱- اصلی:

- ابن حجر هيثمي، احمد، تحفة المحتاج، بيروت، مؤسسة الرسالة، ٢٠١٨.
- شربيني خطيب، محمد، مغنى المحتاج، بيروت، دار احياء التراث العربى، ٢٠٢٠

۲- فرعى:

- جوينى، عبد الملك، نهاية المطلب، جده، دار المنهاج، ٢٠١٩ م.
- زحيلي، محمد، المعتمد، دمشق، دار القلم، ٢٠١٧ م.
- نووى، يحيى، المجموع شرح المذهب، بيروت، دار المعرفة، ٢٠١٩.

